

Systémové zavádění práce se sexualitou v domovech pro seniory a seniorky

Rozhovory se stakeholdery

V roce 2024 proběhly 3 rozhovory se stakeholdery, jejichž cílem bylo získat informace k problematice sexuality v seniorském věku v kontextu pobytových zařízení.

Z rozhovorů mezi stakeholdery vyplynuly tyto body:

1. Téma sexuality v seniorském věku:

- **Normalizace a inkluze:** Je zdůrazněna potřeba normalizovat téma sexuality v seniorském věku, včetně LGBTQ+ inkluze. Stakeholderi souhlasí, že se jedná o důležité, ale často opomíjené téma, které by mělo být lépe začleněno do strategických dokumentů a praxe v pobytových zařízeních.
- **Komplexnost a přístup k tématu:** Sexualita je vnímána jako komplexní a náročné téma, které se týká různých oblastí (sociologie, kulturologie, disability studies). Bylo zmíněno, že i když téma přitahuje pozornost, často chybí hlubší porozumění a koncepční práce.

2. Vzdělávání a příprava personálu:

- **Potřeba vyšší odbornosti:** Stakeholderi zdůraznili, že pracovníci v zařízeních pro seniory potřebují lepší vzdělání a podporu v oblasti sexuality a intimity. Je důležité, aby se pracovníci cítili kompetentní a byli schopni adekvátně reagovat na potřeby seniorů.
- **Role vzdělávacích institucí:** Byla zmíněna důležitost spolupráce s univerzitami a výzkumnými centry pro rozvoj vzdělávání v této oblasti.

3. Kritika současné praxe a politického rámce:

- **Chybějící koncepční práce:** Kritizován byl nedostatek systematického přístupu k problematice sexuality seniorů v koncepčních a strategických materiálech. Přístup k této oblasti je často ad hoc a není dostatečně reflektován ve vyšší politice.
- **Přetížení a nedostatek podpory:** Zařízení pro seniory jsou často přetížena a chybí jim podpora pro implementaci těchto témat do praxe. Existuje potřeba vytvoření lepších podmínek a podpurných nástrojů, které by usnadnily práci s tímto tématem.

Celkově se tedy v rozhovorech ukazuje nutnost většího zapojení tématu sexuality seniorů do strategických dokumentů, lepší vzdělávání pracovníků a lepší podpora a normalizace tohoto tématu v praxi.

Zápisy z rozhovorů

Rozhovor 1 (stakeholder z vysokoškolského prostředí)

Tři základní témata

1) Kultura, která ovlivňuje přístup k tématu sexuality ve vyšším věku

Hranice mezi soukromým a veřejným

Kvaziprotektivní přístup – veřejné nemá pronikat do soukromého („špinavé prádlo se pere doma“), politika nám nebude diktovat, jak „dělat sex“

2) Ageismus, sexismus

Přístup v duchu „starší lidé už sexualitu neřeší“

Témata, která nejsou v koncepčních materiálech (např. sexualita v senior. věku v pobyt. zařízeních) – aktuálně prof. Musil má zadánu zpětnou operacionalizaci existujících koncepčních materiálů, porovnání s rámcem potřeb, na jaké potřeby strategické dokumenty odpovídají, témata jsou nastolována ad hoc, chybí koncepční práce – jaké mají lidé potřeby a jak je saturovat

Paralela - jídlo

3) Zahlcení domovů pro seniory a seniorky – „co ještě všechno máme dělat“

Přetížení správce totální instituce, není to domov, ale „zvláštní hotel“

Další témata:

Makro a mikro úroveň

- Vysoká politika (Madridský plán), policy dokumenty (grey, white papers) neřeší
- Chybí překlenutí hranice mezi lidskými osudy a správou instituce
- Co všechno chceme mít ošetřené zákonem (lidská práva – profanace)?
- Role Evropského sdružení equality bodies (pomoc obětem diskriminace)
- Equality bodies:
- https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/tackling-discrimination/equality-bodies_en
- Pro instituce péče silný argument

Osobní úroveň, výzkumné rozhovory s hasiči, policií - neschopnost vnímat své budoucí já

- Ageismus, my a oni, vlastní stáří vnímají optimisticky (budu hrát pétanque)
- Vzdělávání a osvěta v duchu „dělejme to pro sebe“

Brno – demence – web a poradna

Projekt Systémové zavádění práce se sexualitou v domovech pro seniory a seniorky je financován Evropskou unií.

- Témata souhlasu, sexualizovaného násilí, týrání seniorů a senierek

Genderová, sexuální a vztahová diverzita

- Celé spektrum, diverzita (škatulky) vs empatický přístup jako náhrada diverzity (příklad: zaměstnavatel dělá akci pro seniory, nikdo nepřijde, naopak na akci pro neformální pečující přijdou různí lidé, které spojuje téma)

Specifické potřeby

- Specifické vs stejné potřeby s různými cestami, jak je naplnit, a různými bariérami

Rozhovor 2 (politická rovina na úrovni kraje)

- Kraj počítá se systémovou prací v této oblasti, mají to ve strategických dokumentech (strategie rozvoje, střednědobý plán pro sociální služby, akční plány)
- „téma je zlehčováno (ageismus) a můžou vznikat nepříjemnosti“
- LGBT+ inkluze – posun ke konceptu genderové, vztahové a sexuální diverzity
- Plánují se metodické návštěvy v zařízeních

Rozhovor 3 (stakeholder z vysokoškolského prostředí)

Jak se s tématem setkáváte ve své práci?

Zprostředkovaně přes vyjádření k výzkumu a závěrečné práce studentů, sdělení od studentů speciální andragogiky (mladí na prezenčním studiu, dálkoví studenti, kteří pracují a mají poznatky z praxe, ti, kteří se sami už starají o stárnoucí rodiče, jsou nejzajímavější zdroj)

Vývoj tématu sexualita u seniorů:

- boomové téma (nerozumíme tomu, něco jsme četli, trend je jednotný) cca v letech 2015-2018
- otevření tématu - bublina praskla, jsou postupy, hovořilo se o tom, výzkumné agentury zkoumají sexualitu v pobytových zařízeních, přestup tématu sexuality do tématu “kvality života”
- pak nějaký čas odklon od tématu
- posledních pět let v duchu “wow”, máme tady seniory, sexualita je něco magického, co táhne zájem
- ale! sexualita je velice komplexní na zpracování, ne moc lidí tomu rozumí

- “průměrná sexualita” (sluníčko s paprsky) a “sexualita jiných, postižených, třeba zrakově, tělesně” (paprsek sluníčka vystřelí mimo ostatní paprsky)
- sexualita seniorů jako magické téma, ale vstupy jsou komplexní (sociologie, kulturologie, disability studies, andragogika, soft skills - komunikace)

Sexualitu studenti zkoumají vždy ve srovnání - např. sexualita na vozíku, sexualita nevidomých, ale! je sexualita ovlivněna postižením, byla by prožívaná jinak, kdyby to postižení nebylo?, škodí, že se tyto “sexuality” srovnávají? Existuje průměrná sexualita?

Studenti jsou magicky přitahováni nějakým “typem sexuality”, mluví o altruismu, ale bojí se vyslovit např. “honit si ptáka”, odkrývání reality za oním “wow” je složité

Ve studentských a vědeckých pracích se často “překopírovávají” zažité trendy (to se pak šíří jako realita, ale ve skutečnosti je to jen kopie něčeho, co někdo předtím “tvrdil”)

Když studenti zjistí, že sexualita je složitá, zahrnuje i intimitu, je to pro ně zahrnující. Dívají se jednou perspektivou a ubližují tématu. často mají nějaký blok v sexualitě a řeší si to výzkumem.

Jak pak budou řešit téma v praxi pobytových služeb?

Sexualita je legitimní téma na úrovni všech potřeb (jídlo, bezpečí atd.)

Pracovník služeb má být průvodce, sledovat, kam ho chce klient pustit. Klient očekává, že téma otevře člověk na úrovni.

Ne průměrná sexualita, osciluje v různých podobách (pro průvodce to už není nic extra, žádné “wow”, je schopen naslouchat a zaslechnout “key message”)

Klient si zvládne “zmanažovat” sám

Jaké má překážky? Jaké má možnosti? (Vzor v severských zemích - u dětí, trend výběru - tady máš možnost 1 a 2, obě jsou OK, vyber si a my tě podpoříme).

Rozvíjet před klienty vějíř možností, protože “řešení” v pobytových zařízeních je často to, co chce někdo jiný (na osobu zaměřená péče je trendy, ale nikdo ji moc nedělá)

Když se klient otevře, čeká pokračování, ale nikdo nepokračuje (jeho první zkušenost není podpůrná)

- Zahlcení tématem u lékařů (co je doma se nemá otevírat na veřejnosti, ve zdravotnictví se tak chovají i mladší lékaři a lékařky (kolem 30 let), kde se to bere?
- Důležité jsou **“vlaštovky” - někdo téma otevře**
- Vlačstovka potřebuje hejno podpory, normalizovat téma, zázemí, jinakost je OK, étos zařízení, komunikace pracovníků
- Klient ví, že má bezpečný prostor a na druhé straně je “magnet” otočený směrem ke mně správnou stranou (přitáhne, neodpuzuje)

Je u studentů (mladších a starších) znát rozdíl v přístupu ve smyslu zralosti?

- Asi spíše doba působení zkušenosti rozhoduje
- Dálkaři - stálejší, vyspělejší postoj
- Důležité je, kdo komu dává zpětnou vazbu (studenti preferují někoho méně obeznámeného, nechtějí kritiku, zkušený mentor poskytne tvrdou konfrontaci s realitou)

Téma diverzita

- Mladí studenti otevřenější diverzitě, starší užší a přímočařejší zaměření.
- Systémový přístup uvažování o sexualitě: univerzální sexualita, která pokryje všechny potřeby zatím asi ne, u nás tradiční pojmání sexuality (heterosexuální kontakt, tělesný kontakt)
- Všechny potřeby klientů by byl možná schopen rozpoznat neutrální robot, věděl by, jak téma podpořit.
- **Studentům chybí “soft skills”** (neumí si představit, co bude klienta ohrožovat, neumí se ptát)
- České školství se orientuje na problém - najít, pojmenovat, vyřešit, být pochválen. Problematická slova jsou “problém” a “potřeby”.